

UDVARHELYI HIRADO.

KÖZMIVELŐDÉSI, KÖZGAZDASÁGI ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HETILAP.

Előfizetési díj

vidékre postán, vagy helyben házhoz hordva:

Egész évre . . . . . 4 frt.
Fél évre . . . . . 2 frt.
Negyed évre . . . . . 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.

Megjelenik minden szombaton este.

Hirdetménydíj:

Ötven centiméternyi területen megféréő hirdetmény ára első beigtatáskor 50 krajcár, második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatásnál 20 percent árleengedés. Száz centiméter területet elfoglaló hirdetmény ára első beigtatáskor 1 frt, második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatás alkalmával 20 percent árleengedés. Bélyegdíj minden beigtatáskor 30 kr.

Mellékletdíj: Százától 1 frt 40 kr. — A díjak előre fizetendők.

A szerkesztő lakása:

Botos-utca, ref. tanári lak, emeleti lakosztály.

Kiadóhivatal:

Becsek Dániel könyvnyomdája.

8057 szám.

Udvarhelymegye alispánjától.

P á l y á z a t.

Udvarhelymegyének jövő decemberhóban törtéendő újból szervezése alkalmából nyilvános pályázat hirdettetik:

1) egy főorvosi állomásra, 600 frt évi fizetéssel, székhely: Sz.-Udvarhely;

2) három alorvosi állomásra, egyenként 400 frt fizetéssel, székhelyek: Sz.-Udvarhely, Sz.-Keresztur és Oklánd.

Ez okból felhivatnak mindazon orvos urak, kik a megjelölt állomások valamelyikére pályázni óhajtanak, hogy eziránti kérvényeiket a törvény által megkivánt okmányokkal és más szolgálati bizonyítványokkal felszerelve, f. évi december 12-ig bezárólag hozzám benyújtani sziveskedjenek.

Sz.-Udvarhelytt, 1877 november 18-án.

Dr. Török Albert,
alispán.

Udvarhelymegye újonnan választott képviselői.

Kovács János	Sz.-Udvarhely
Daróci János	"
Vorsatz Antal	"
Kassay F. József ifj.	"
Dániel Károly	Oláhfalu
Finta György	"
Ferenc László	"
Lánszky Sándor	"
Benedek János	"

Tibád Antal ifj.

Szabó Gergely

Sebestyén Mózes

Ferenci László

Sebestyén István

Soó Károly

Török Gáspár

Lukács István

Tamás János

Pál Rezsó

Szőcs Márton

Bálint Simon

Barabás Domokos

Lakatos Lőrinc

Lakatos János

Dr. Török Albert

Vass Mihály

Tamás András

Kovács Zsigmond

Lukácsy Dénes

Derzsi Lőrinc

Simó Ferenc

Szőcs János

Barabás József

Kelemen János

Scharlmüller József

Jakabházi Béla

Sófalvi Lajos

Kozma Ferenc

Nagy Mózes

Szász Dénes

Varga Zsigmond

Szentkirályi Árpád

Mátéfy Ferenc

Kadicsfalva

Zetelaka

"

"

"

Bethlenfalva

Kadicsfalva

Máréfalva

Fenyéd

Sz.-Udvarhely

Csikszereda

Szentkirály

Szombatfalva

Ülke

Lengyelfalva

Kadicsfalva

Oroszhegy

"

"

Bikafalva

F.-Boldogfalva

Sükő

Vágás

"

"

N.-Galambfalva

Erked

Sz.-Keresztur

Kereszturfalva

Sz.-Keresztur

"

"

Fiatfalva

Kis-Solymos

Szt.-Ábrahám

Ádám Domokos

Hankó György

Simén Gábor

Vajda Mihály

*Karda Sándor

*Ürmösi Ábrahám

*Szabó Lajos

Dénes János

Jakab Sándor

Fancsali Dénes

Lakatos Péter

Ozsváth Márton

Sándor Mózes

Elekes József

Széles János

Pap Áron

Szabó Mózes

Gáspár Zsigmond

Fekete József

Fábián József

Simén György

Vincefi Ferenc

Nagy István

Katona Ferenc

Szöke Ferenc id.

Parajdi Zsigmond

Máttyus Ignác

Biró Ferenc

Szabó Károly

Káli Károly

Mihály Pál

Hadházi József

Ferenci Károly

Szabó Dénes

Bözöd

Rava

M.-Hidegkut

Bordos

Körispatak

"

"

Szentlélek

Farkaslaka

"

Malomfalva

Kobátfalva

Sz.-Udvarhely

A.-Siménfalva

Kecset

Szt-Mihály

Medesér

Martonos

Tordátfalva

Korond

"

"

"

"

"

"

F.-Sófalva

"

"

"

A.-Sófalva

Sz.-Udvarhely

A.-Sófalva

Petek

Muzsna

Patakfalva

Sz.-Udvarhely

T Á R C A.

Szegénységgel küzdő betegágyas aszszonyok táplálásáról és gyógyításáról.

(A székely-kereszturi nőegylet egyik munkaestélyén tartott felolvasás.)

Tisztelt hölgyek és urak!

Mikor ezen munkaestélyek eszméje alakot kezdett öltetni, gondolkozóba estem magam is, ha nem tudnék-e én is azok élénkítéséhez valamivel járulni.

Ha nem élném az élet hanyatló korát, talán hamarabb elhatározáshoz jutottam volna, mig most fontolgató természetem azt parancsolta, hogy előbb tapogassam ki, hogy minő eszmék lehetnének azok, melyek önök izlésének inkább megfelelénének, hogy unalmas vagy éppen nevetség tárgyává ne válják különben jó szándékom.

Hogy fontolgatásom nem volt helytelen, meggyőződött néhány estély, amelyben részt vettem. Ebből megtanultam azt, hogy kedvező hatást még most inkább a vidámságra hangoló eszmék feldolgozása lenne képes előidézni. És hogy a közreműködők ezen téren mozogtak, hasznos is volt, mert az előkészítette a kedélyeket az idehátrábbi komoly és tanulságos dolgok meghallgatására is.

Azon térre, melyen az előttem közreműködők mozogtak, én nem bátorkodhattam, mert az öreg főben vidámságra villanyozó eszme vajmi kevés szokott teremni.

Mindazáltal, mert szándékom még mindig erős volt, miután, amint mondják, a pokol tornáca is jó szándékkal van kiköveve, nem akartam, hogy az én jó szándékom is azon tornác egy kockakövéül szolgáljon, elhatároztam, s megállapodtam egy gondolat kidolgozása felett, mely ha kifejtve nem is lett volna valami érdekesítő, az abból vont tanulság a gondolkozni szerető emberre nézve talán nem lett volna épen érdektelen.

De ennek kidolgozásában is meggátolt megromlott egészségem, s ezuttal le kellett mondanom azon örömről, hogy a tisztelt társulatot rövid ideig én is szórakoztassam.

Azonban, ha kész egészszel nem is tudtam előállani, rövid vázlatban elmondom legalább azt, miről felolvasni akartam.

A nők a nőkről a férfiakról hallanak eleget. Kapnak bókákat s néha egy-egy kis korholást. Nekem e téren mozognom nem lehet. Azt hittem tehát, hogy talán felolvasásom meghallgatására több figyelmet kötök le, ha a dolgot megfordítom, s beszélek a nőknek a férfiakról. Hogy férfi férfinak bókát mondjon, s a férfiaság erényeit dicsóitse, ha nem is lenne helytelen, de mindenesetre nevetséges. Nevetségesnek lenni pedig nagy okta-

lanság, ezért én más irányban akartam a férfiakról szólani. Azt hiszem ekkor nem bántok senkit, s nem is hizelgek, s ha lenne szavaimban valami, ami a férfiaknak hizelegne, válogassák ki a javát, s hagyják abban a selejtet.

Ha a férfit gyermekkorától a sirig megfigyeljük természetét és szokásaiban, vágyai és cselekedeteiben, tapasztalni fogjuk, hogy időszakonként jelleme minő sajátságokat veszen fel. És ha ezen sajátságokat összehasonlítják némely állat jellegével, azt fogják találni, hogy egy férfiban a kor előhaladásával a jellemsajátságok mennyire rávihetők az állatok jellegére. Értem ezalatt azt a miként, mi a közéletben azon állatok sajátságos jellegét meg szoktuk névvel jelölni.

Például: ki ne találja a gyermek szokásai, mozdulatai és utánzásaiiban valami hasonlatosságot a majommal. Meddig terjed a fiugyermek ezen majomkora, azt meghatározni én nem tudom, s talán nem is lehet, mert hányszor nem történik az életben, hogy a gyermekifju azt képzeli, hogy ő már férfi, s ha mélyebben tekintünk dolgai után, csak akkor látjuk, hogy ő bizony még majom.

Vegyük a felserdült ifjut az ő mozgékony-sága, heve és meggondolatlanságában, s ha megnezünk egy virgonc csikót, abban is sok hasonlót fedezünk fel. Abból egy lelkes vidám kedélyű, tüzes, veszélylyel nem gondoló ifju válik. A csikóból kitartó, tüzes versenylő válhatik, vagy ma-

Dombi Mózes	H.-Szt-Márton
Bacó László	Bágy
Szabó Ferenc	Dálya
Dimény Domokos	H.-Szt-Pál
László Domokos	Jánosfalva
Sándor Lajos	H.-Almás
Gothárd Pál	"
Mihály István	Lövete
Jánosi Ágoston	"
Szikszai Ferenc	"
Németh Dávid	Vargyas
Török Áron	F.-Rákos
Kalabér József	M.-Hermány
Zsigmond József	"
*Ferenci Gyula	Etéd
*Györgyi Sámuel	Siklód
*Simon Lajos id.	Etéd
*Ferenci György	"
*Simó János	Atyha
*Péter János	"
*Miklós János	"
*Barabás Márton	Parajd
*Enyedi János	"
*Nagy Lajos	Olasztelek
*Boda Károly	Füle
*Cserei Gábor	Bardoc
*Benedek Imre	"
*Bedő Albert	Oklánd
*Kovács Mihály	Karácsonfalva

Összesen: 106.

A *-gal jelölteknek választása ellen felszólamlások adatván be, még végleg nem igazoltattak.

Dr. Török Albert,
alispán.

KÖZMIVELŐDÉS.

Felhívás

a „Magyar Történelmi Társulat“ ügyében.

A „Magyar Történelmi Társulat“ 12 éves fennállása óta, az ország legkülönbözőbb levéltáraiban tett kutatások folytán igen sok különbéle történelmi anyag birtokába jutott, mely évről évre annyira szaporodik, hogy annak közzétételéről gondoskodni elodázhatlan szükségé vált.

A választmány, melyet a Társulat az ügyek vezetésével megbízott, mélyen érezte ennek szükségét, s nem habozott a megoldásnak azon egyetlen módját, melylyel azt el lehet érni, megragadni: elhatározván a társulat működési körét megnövelni.

rad és fejlődik belőle egy bokros fortélyos állat, melyet még igába sem lehet használni. Hány ifjunál nem lehet hasonlót látni?

A későbbi korban már a macskafaj sajátosságai lépnek a férfinál előtérbe. Némelyből lesz a nemes, bátor, nagylelkű, komoly és nyugodt méltóságú oroszlán, mely még akkor is hallatja hatalmas szavát, mikor prédára indul. Másokból lesz a sunyi, alattomos macska, mely prédáját sunyogva ejti meg, kapzsisága s falánksága nem ismer határt. Melyik férfi jelleme ajánlatosabb, azt ítélje meg minden hölgy izlése.

Már Ezopus meséiben van rá ujjmutatás, hogy az idő előhaladtával az oroszlánból is lehet ravasz róka. Tehát mikor a férfi életkora délutánra hajlik, jellemsajáttsága rókatermeszetet kezd ölteni.

... Ezekről akartam én sok mindent felolvasni, s talán, ha nem lett volna az érdekes, lehetett volna abból kivonni valamit.

De elhagyom jó szándékom igazolását, s mert nem akarom tisztelt hallgatóim figyelmét hosszasan fásasztani, elmondom, hogy mi vezetett mégis ma ezen asztal mellé.

Számba vettem azok életkorát, kik ezen estélyt egyszer s máskor látogatták, s úgy találtam, hogy időre nézve én valék a férfiak között legkorosabb, s így a kor által adott előjognál fogva engem illet meg az, amit elmondani fogok, s amit elmondani mindenestre valakinek kötelessége volt.

Bár e megoldás nem csekély kockázattal jár, a választmány készséggel tette azt, meg lévén győződve, hogy azon hazafiak, kik ügyének eddig is apostolai voltak, most sem fogják elhagyni, sőt ösztönt találnak ebben arra, hogy pártfogásukat s a társulat iránti buzgalmukat megkettőzzék.

Nem akarván a „Századok“ eddigi irányán és szerkezetén semmit sem változtatni s azt jövőre is a feldolgozott történelmi művek gyűjteményének hagyván meg, elhatározta a kisebb történelmi források, különösen az államférfiak és hadvezérek levelezései s a mivelődéstörténelmi adatok közzétételére jövő évi január 1-től kezdve egy új évnegyedes folyóiratot indítani meg „Történelmi Tár“ cím alatt. Hogy pedig ezen folyóirat mennél nagyobb körben elterjedhessen, hogy a történelmi kutatóknak a nagy közönségbe is utat nyithasson, egyfelől kiváló gond fog arra fordítatni, hogy általánosabb érdekű történelmi források mint pl. Martinuzzi Györgynek, Báthory Istvánnak és Békés Gáspárnak, Bocskai Istvánnak és Illésházy Gáspárnak, Péchy Simonnak, Istvánfynak, Rimaynak, Kemény Jánosnak, Szelepcsényinek stb. levelei jelenjenek meg benne, másfelől pedig a választmány a folyóirat árát tagjai számára oly olcsóra tette, hogy a kevésbé módosak is könnyen megszerezhesék.

A „Magyar Történelmi Társulat“ eddig is mint nemzeti szükség állott fenn. A nemzet hozta létre, a nemzet tartja fenn, mert érzi annak szükségét, hogy mult életének fényes vagy borus napjait bizalmát bíró férfiak tolmácsolják neki. Ha eddig is pártolta, most midőn nagyobb, szélesebb működési tért nyitott magának, bizonytal most sem késend oly helyzetbe hozni, hogy hazája és ősei történetének szent ügyét jobban szolgálhassa.

Ezen reményben tisztelettel felkérjük tagtársainkat, hogy mennél több aláírást sziveskedjenek gyűjteni. Kik eddig is kérték annak szükségét, hogy a magyar történetírás számára hozzáférhetővé tegyék annak adatait, most midőn e célhoz ismét egy nevezetes lépéssel közeledünk, bizonytal meg fogják buzgalmukat kettőztetni, s ha társulatunknak minden tagja csak egy új tagot szerez: a „Századoknak“ akkora terjedelmet adhatunk, mely a szerkesztőség kezében levő értékes anyaghalmazzal arányban áll.

Hazánknak némely vidékein társulatunk már is szép hódítást tett, de viszont vannak nagy darab területek, hol a tagok száma nem áll arányban az ott levő értelmiséggel. Annival csodálato-

Igaznak és találónak tartottam, s többször felhoztam én már azon török közmondást, hogy: „Aki a népért sir, az megvakul, aki nevet rajta, hasznát látja.“

Én ismételve bevallom, hogy a sírókhoz tartozom, s hogy miért tartozom azokhoz, azt később elmondom, vagy talán abból érthető fog lenni, amit elmondok.

Azt előre bevallom, hogy én ezen síró természetemet nemcsak nem szégyellem, hanem büszke vagyok már ma rá, mert látom nemhogy egyedül nem vagyok, hanem kedves és jó társaságba is kerültem, miután kedves hölgyek e tekintetben önök sem jobbakk nálamnál, mert társulásuk célja, annak keresztülvitele és buzgóságukon ott rezeg a részvét könyve.

Drága gyöngy és ékkő ez kedvesim, melynél értékesebb nem díszítheti fel a hölgyet. Egy magyar hölgynek ez legszebb ékessége.

Tudom, hogy szívök helyes sugallatát követik, s ezért nem várnak jutalmul még csak halált sem. Ezt ne is várjanak, mert tapasztalásból tudom, hogy a legnagyobb jótétel is csak hálátlanosságra számíthat. Jó ember a jót azért teszi, hogy jót tegyen, s ezt jól teszi. Ez esetben gondoljanak ismét egy török közmondásra, mely azt mondja: ha a halat vízbe veted s azt senki sem látja, ne bánod, mert ha más nem is látta, látja azt az isten!

sabb jelenség; mert nincs hazánknak vidéke, mely történetében fontos szerepet ne játszott volna: kérjük ügyfeleinket figyelmüket e vidékekre annyival inkább kiterjeszteni, mert amit Társulatunk tagjainak nyújt, jóval felülmúlja a tagsági díj értékét.

A „Történelmi Társulat“ tagjává lehet mindenki (férfi vagy nő egyiránt), ki egyszer-mindenkorra 100 frt alapítványt tesz, vagy évenként 5 frt évdíjat fizet, amiért kapja az évenként 10 füzetben 60—65 iven megjelenő „Századokat.“ Megjegyzendő, hogy aki 200 frt alapítványt tesz, a társulat minden kiadását (tehát a „Történelmi Tár“ is) ingyen kapja. A Diszoklevél ára 3 frt.

Megjelenik a „Történelmi Tár“ évenként négyszer: jan. 1-én, apr. 1-én, jul. 1-én, okt. 1-én 12—13 ives füzetekben összesen 50 iven, épen oly diszes alakban és kiállítással, s épen oly finom papíron, mint a „Századok.“

Előfizetési ára a „Történelmi Társulat“ tagjai számára 2 frt 50 kr a kiadó-hivatalból elvive, s házhoz hordva vagy postán küldéssel 2 frt 80 kr. Nem tagok számára 4 frt 30 kr. Bolti ára 5 frt.

Az aláírások mindkettőre a társulati titkárhoz küldendők (Budapest, Vár, Uri-utca 22. szám). Különböző aláírásokat elfogadnak: Knoll Károly m. akadémiai és Tettey Nándor társulati könyvtáros urak.

A pénzküldemények Balthazar Béla urhoz (Budapest, Fő-ut 9.) címezendők.

Szilágyi Sándor,
társulati titkár.

KÖZGAZDASÁG.

A méhészet köréből.

Mitől függ kasaink jó telelése?*

A méhek jó telelése, a méhészt érdekel. Kiváló gondot és figyelmet érdemel és igényel mindig és három főfeltételtől függ, tudniillik: 1) a téli helyiség minőségétől; 2) a gondos felügyelettől és 3) a bekövetkezett téli bajoknak, minők: tápszer- és anyahiány s vérhas, gyors és okszerű orvoslásától.

Ha oly kasokat veszünk telelőbe, melyek mézesek, erősek és népesek, ezek künn a méhsziben is telelhetnek, kivált ha a nyugati és északi

* Engedelmet kérünk olvasóink egy részétől, hogy a házi-ipar-féle cikksorozatot többek sürgetése következtében megszakítottuk. Szerk.

Azt olvastam, hogy legboldogabb ember az, kinek módjában áll, s akar is másokkal jót tenni. Nagy igazság! Ezért fáradságaikat jutalmazza az isten azzal, hogy ily értelemben is boldogak legyenek!

A közmondás azt tartja: nyujtsd az ujjadat, s a kezdet is fogják követelni. Megvallom, hogy én is mikor önöknek az emberiség nevében köszönetet kívánok mondani, egyszersmind kérelemmel is terhelem, de nem úgy, hogy még többet adjanak és tegyenek, hanem csak azt, hogy figyelmüket rávonjam azon nyomorultakra is, kikért nemcsak én, hanem önök is bizonyosan érdeklődni fognak.

Mielőtt kérésem elmondanám, kérem, hacsak gondolatban is kell, de kisérjenek el engem egy templomba. Nem felekezeti felszentelt egyház az, hanem olyan, hol az egy akol és egy pásztor meg van testesülve. Azon templom — a betegszoba. Ebben egyenlő mindenki a fájdalomban, s a megtört szív semmiségi érzetében borul le az isteni hatalom mutatójára alatt. Nem veszem a gazdagot, vagy csak módost, ámbár annak helyzete is házszálra hasonló a szegényéhez. Az is, ez is egyaránt szenved a fájdalmat, a gazdag is az ő jól táplált, a szegény is az ő kiaszott testével egyaránt táplálja azon örökké élő sűrferget — az enyészetet. Egyaránt jutnak az ugyanazon akol a sirkertbe, s egyaránt kerülnek a halál pásztorbotja alá.

hideg szelektől ment helyen van felállítva a méhszin; mert itt a kasok, köztapasztalat szerint, csekély takaró alatt is 20—24 fok (R) hideget minden kár és veszély nélkül kiállnak; de ez nem áll a gyenge és néphiányos kasokról. Ezek tehát csendes, száraz és sötét kamrába vagy szobába helyezendők el telelésre; mert itt a méhek az időváltozásnak nincsenek annyira kitéve mint a szabadban, de a nagyobb nyugalom s biztonság és könnyebb gondozás tekintetéből is célszerűbb azokat mindig oly helyiségben teletetni, hol minden időkorban szemügyre vehetők s a kellemetlen külbehátások s háborgatások ellen is kellően megvédhetők.

Emlitenek még a méhészek egy más telelési módot is, mely a méhek télire való elásásában áll, de nem nedves földbe, mert ez, mint a méhek természetével ellenkező eljárás, okvetlenül pusztulásukat vonná maga után; hanem e szerint a néphiányos és gyenge kasok, arra elkészített alkalmas helyen, úgy temettetnek be tiszta száraz homokba vagy főnybe, hogy az a kasokat még a tetején felül is mintegy öt hüvelyknyi magasságban borítsa, mikor egyszersmind az üde küllég be- s a benn keletkező gőz kibocsátására hosszú bodzacső is alkalmaztatik a kas lépei közé. Ezen homoksrban nincsenek ugyan az idő gyakori változásának s a kellemetlen külbehátásoknak kitéve s kevesebbet is emészthetnek itt a méhek mint a szabadban s a lég is mérsékelt s egyenletes lehet: de mégis ezen telelési mód nem mindig felel meg a célnak és többnyire rizikóval jár. Legjobb tehát oly kasokat vonni telelőbe, melyek népesek és mézesek, mert az ilyenek a szabadban is kiállják a telet és nem kell féltünk a hidegtől; a néphiányos és gyenge kasok pedig mindenesetre a könnyebb felügyelés szempontjából is oly kamrába vagy szobába elhelyezendők, amely csendes, száraz, sötét s e mellett tiszta légű s egyenletes hőmérséklet tart.

A legyek s több más rovarok megmeredt állapotba esve, vagy halálhoz hasonló álomba merülve, átalusszák a telet; de a méhek, bár a rovarsereghez tartozó állatkák, mintegy szunnyadozó állapotban töltik azt, élnek télen is, s bebizonyított tény az, hogy népességük s a kisebb vagy nagyobb fokú hőmérsékhez képest többet vagy kevesebbet fogyasztanak tápkészletükből, mely tényleges állapotjuk által gondos felügyeletre hívják föl télen át is a méhészt.

A kasok a méhésztől, jóval a telelésre elté-

De amíg ez bekövetkezik, addig a gazdag és szegény helyzete között hogy minő nagy a különbség, azt nem tudhatják, s ne is tudják meg maguk részére soha. Ugy kellene az orvosnak születnie, hogy szíve legyen megkövesedve, hogy a nyomor láttára az ne tudjon oly fájdalmasan összeszorulni. A szegény fekhelyén lévő beteg az orvos arcáról akarja leolvasni a reményt, a síró családtagok, a meztelen gyermekek az orvos szavát lesik, s tőle várják szeretettjük megváltását. Minő kin ilyenkor színésznek lenni, s a szembe toluló részvétlenséget a szíve visszaerőszakolni, csak az tudja és érzi, ki a fájdalom e tanyáján naponként meg kell hogy forduljon. Ezért vagyok én a népert síró bizonyos értelemben, s azok ügytársaim is bizonyosan, mert mi tudjuk és érezzük leginkább az ember semmi voltát.

Nem kérem én önöket azon lehetetlenségre, hogy öleljék keblükre az egész szegény emberiség nyomorát, hanem csak azt, hogy fordítsák figyelmüket oda, hol a segély ily esetben a legszükségesebb.

A nő áldott állapotában, s mikor az isten áldásának életet ad, hogy minő szenvedéseken megyen át, azt már az irás megmondja, hogy fájdalommal kell neki az anyai örömhez jutnia. A fájdalom itt is egyenlő, de nálunk némely esetben csak az öserő, vagy Isten különös kegyelme menti

tel előtt, mit a zord idők és hidegek beálltával novemberhó első felében már meg kell tenni, behatóan átvizsgálándók mind, és ha vagy egy azok közül a kitelelésre elegendő mézkészlettel nem bír, annak egyszer mindenkorra annyi fölhititott, vagy ami célszerűbb, annyi etetendő lépesméz adandó, amennyivel a jövő tavaszig jól beérheti; ezt pedig az etetésre vonatkozó szabályok szem előtt tartása mellett, annyival inkább meg kell tenni, mert a zord hidegek beállta után sok bajba kerül az etetés s aztán ily időben a fölzaklatás, háborgatás és a hideg hatalma igen könnyen még elpusztulását is eredményezheti a méheknek.

Megjegyzendő itt, hogyha etetéskor lépesméz áll rendelkezésre, a mézsejtek laposan befödött teteje előbb éles késsel, hogy a méhek annál könnyebben juthassanak mézhez, szépen leszedetik és leszedetik; mert ők különben, kivált ha hűvös is van a telelő tanyán, nem nyulnak a bepecsételt lépekhez s nem egyszer láttunk már példát rá, hogy inkább éhen haltak, mintsem hogy ilyenkor helyökről elmozdultak volna.

A telelésre eltételkor azon polcok és fiókok, melyek rajzási időnyben vagy azután helyeztettek a kasok alá, megvizsgálándók, és ha azok mézet nem tartalmaznak, tölre eltávolítandók, hogy ne kénytelenitessenek a méhek oly üregeket is melegíteni, melyek csak a hideget növelik és csak a penészképződést segítik elő télen idején.

A kasoknak nemcsak eltétele előtt és eltételekor, hanem az egész tél folytán is mindig kiváló gondját képezi az éber és szemes méhésznek küllőlétől megvédeni méheit.

A méhek ugyanis, amint tudjuk, télen egy fészekbe húzódnak össze, ekkor tehát nem igen gondolnak a röplyuk megvédésére, s ha ezt idejekorán kellőleg el nem zárja a méhészt, tehát a kas ki lesz téve az egerek háborgatásainak; mert ezek a röplyukon belopózkodván a kasba, a mézet föllakmározzák, a lépeket összerágják s vizelletükkel bemooskítják, úgy, hogy ennek következtében gyakran az egész kast a végromlástól megmenteni nem áll hatalmunkban.

Azonban megjegyezzük itt, hogy végkép elzárni vagy valami által sokáig elzárni engedni a röplyukat még sem tanácsos, mert ez ártalmas lenne a méhekre nézve. Ugyanis még decemberben is néha oly meleg napok köszöntenek be, melyek a méheket maguk tisztogatására kiröpülni ösztönzik a szabadba és ilyenkor, ha a röplyukat tökéletesen elzárva találják, úgy benn erős zugást és

meg a fájdalmat kiállott anyát a haláltól, mert nyomoránál fogva még annyi nyugalomban sem tud némelyik részesülni, mennyiben egy vadállat is részesedhetik. Némelynek, ha nem aznap, de másnap már gondoskodnia kell a maga s néha hozzátartozói táplálékáról. Ha nem kellene is gondoskodnia, csak egyszer nézzék meg, hogy azon kinszenvedett anya minő táplálékkal kell hogy visszaszerezze erejét, s táplálja kebelén magzatát. Bizony mondom, néhol rosz kutya is több táplálékot kap, mint akárhány gyermekágyas anya.

Ezen anyákért folyamodom én az anyákhoz, s azokhoz, kik anyák fognak lenni. Az első 8 nap az legalább, melyben az ilyen anyák részére részint táplálék, részint, ha betegség állana elő, az orvosági segélyt kérem én önöktől. Nem sok ez, mert legfeljebb egy harmada annak, mit ezen munkaestélyek folyama alatt összegyűjtöttek, a célra teljesen elegendő. A három községben éven át legfeljebb 150 gyermek születik. Ebből ha egy negyed szorulna is segélyre, az is könnyen lenne fedezhető, mert nem kellene egyéb, mint valamelyik nagyobb vendéglőssel kialakítani, hogy azon gyermekágyas nőnek, kinek utalványoztatik, 8 napon át szolgáltatson ki naponként 3 porció levest, vagy ha találkoznék 40 nő, ki éven át legalább 1 gyermekágyas szegény nőt ellátna levestel. Ebben bizonyos lenne annyi tápláló, mely az anyát ép-ségben tartaná, s megmentené ha nem is az azon-

morajt támasztanak, miből nagy meleg és gőz fejlődik ki, melynek következtében aztán penész támad, megromlik a lég; ez pedig a méheknél vérhas betegséget okozván, a pusztulásnak e miatt be kell következni.

De nemcsak a most említett egerek ellen, hanem az erős napsugarak behatása ellen is megóvándó télen át a kasok szája, mert ez sok méhet kicsal a szabadba, melyek aztán mind megannyi áldozatául esnek a nagy hideg hatalmának; azért a kasok röplyukaikkal befelé fordítandók, vagy ha ezt valami ok miatt nem tehetjük, elejökbe állított fa- vagy deszkadarabokkal védendők a napsugarak ellen; a hideg ellen pedig a gyengébb és néphiányos kasok mindig pokróc- vagy egyéb meleg takarókkal terítendők be.

Ha egyszer már telelőbe vettük méheinket, s bevonták magukat téli fészkeikbe, háborgatni s tanyájukról kizaklatni még azon esetben sem tanácsos, ha talán etetni és táplálni akarjuk, mert a méhek minden tápláláskor sokkal inkább megtömik gyomrukát, mint az az élet fontartására szükséges és ez aztán előjártás- s kitisztulásra ingerli őket, mit ha a téli zord hidegek miatt sokáig vissza kell tartaniok, e miatt is felzudulnak és vérhasba esnek, melyben aztán, ha idejekorán eleje nem vétetik, el is pusztulnak mind.

De nemcsak a hosszas ideig benttartás s a hideg időbeni és rosz táplálás, hanem néha az anyavesztés miatti sirás és busongás is vérhast szokott okozni a méheknek, mely ellen legjobb orvosság, ha az idő alkalmas rá, kiröpülést engedni a szabadba, hogy ott kitisztítsák magukat; ha pedig ebben az idő szigora miatt gátolva lennének, akkor legjobb, hűvös sötét szobában úgy állítani föl a beteg kast, hogy abból a nagy hasu, puffadt beteg bogarak kimáshassanak; azok pedig, melyek életben maradtak, miután a betegek már elhullottak, visszateendők előbbi helyökre.

Az anyavesztés következtében kapott vérhas, vagy az egész kas elpusztulását vonja maga után, vagy pedig az, a megmaradt bogaraknak anyás kassali egyesítése által orvosolható.

Mindezek után nem ajánlhatjuk a méhésznek eléggé, ezen a méhek jó telelésére vonatkozó szabály szem előtt tartását: „Vizsgálj meg jól a kasaidat ősszel és csak azon méhtörzseket vedd telelőbe, melyek erős néppel és elegendő mézkészlettel bírnak és ne feledd, hogy egyenletes hőmérsék, csend és nyugalom főtényezője a jó teletetésnek.“

Bence András.

nali haláltól, de mindenesetre olyantól, mely miatt oly kevés szegény asszony éri el a késő vénséget.

Ennek módja felől bővebben lehetne annak idején értekezni, s mikor ezt felhoztam, csak azért tettem, hogy legyen mi felett gondolkozni azon idő alatt, míg egy újabb sorozata kezdődnek az estélyeknek. Ezen én hűveimet, kiknek részben én vagyok a papjok, ajánlom figyelmükbe.

Azok, kik e rövid idő alatt hozzájárulásuk által oly sok nyomort tudtak enyhíteni, bizonyos nem fognak siketek lenni kérésem iránt. Ezt hiszem, óhajtom és remélem!

Még egy rövid utolsó szót. Ezen este nem csak ünnepélyes bucsu, hanem egyszersmind a nemzeti kegyelet ünnepe is. Petőfi szobrára határozott volt ezen esti jövedelem fordítatni, és csakis Petőfi emlékét tárgyozó felolvasások és szavatok tartattak. Önök megemlékeztek a nemzet költőjéről is, kinek lángelke a nemzetet oly lelkesedésre hevíté annak idején. Annak lelke ha tekint az égből, bizonyosan hálaköny hull ezért szeméből! Én a viszonttalálkozásig Garayval azt mondom:

„Magyar hölgynek születél,
Áld erte sorsodat!
Magyar hölgynek születni
Nagy és szép gondolat!“

Lengyel József.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Király és királyné ő felségeik a trónörökös-sel egyetemben látogatást tettek folyó hó 18-án gróf Károlyi Istvánnál Fóthon, az öreg gróf születési napja 80-ik évfordulója alkalmából, mikor is király ő felsége sajátkezűleg nyújtotta át a Szent-István-rend nagykeresztjét az érdemes hazafinak. — Ugyan e napon a Szent-István-társulat is megemlékezett nagyevü alapítójáról, arany és ezüst emlékéremmel és fölrattal tisztelvén meg alapítóját. A társulat közbenjárója ez alkalommal Haynald érsek volt.

— **Háborúhírek.** November 18-ra viradólág 12 órai harc után elesett Karsz vára. Több ezerre megy az elesettek és elfogottak száma. Hir szerint 300 ágyu is esett a muszkák birtokába. — A bolgár harctéren még mind tart az óriási erőfeszítéssel járó tusakodás. Plevna fölmentését Mehemed Alitól várják. — Mindakét fél diadalt reméll.

— A székely mozgalom miatt fogságba kerültek ügyében a legfőbb ítélőszék folyó hó 20-án Budapesten a következő végzést hozta: „Közcsendháborítással vádolt Lánszky Sándor és társainak ügye a letartóztatás kérdésében vizsgálat alá vétetvén: a marosvásárhelyi királyi ítélőtábla felterjesztett végzése nem felebbezett részében érintetlenül; felebbezett részében Nagy Ezekiásra nézve (ki a kir. tábla által szabad lábra helyeztetett) helybenhagyatik és Lánszky Sándor, Gál Endre, Gál István, Kovacsics Horváth Ignác, Mihály Albert, Szűcs Mihály, Csüdör András és Bozsi György, előleges letartóztatásuk megszüntetésével, szabad lábra helyeztetni rendeltetnek.“

* A kolozsvári iparműtörténelmi kiállítás, ha beküldetnek mindazok a tárgyak, melyek be vannak jelentve, — mint a „Kelet“ írja — váratlanul nagyszerű lesz. Még csak néhány napokkal ezelőtt kevés reményünk volt a sikerhez, de ép a legutolsó percekben oly tömeges és annyira érdekes bejelentések érkeztek, melyek minden várakozást tulszárnyalnak. Különösen az erdélyi részekben található mindennemű ipari célra alkalmas ásványoknak és fanemű-anyagoknak annyira teljes és olyan szép kiállítása lesz, amilyenhez hasonló nemcsak soha sem volt még Erdélyben, de egyáltalán ilyen kollekciója ezen anyagoknak máshol nem is hozható így létre. Egész Erdély jövő iparának anyaga fel lesz itt halmozva; az Erdélyben található összes létező arany-, réz-, kőszénbányák legszébb terményei fel lesznek itt halmozva. A kolozsvári jószágigazgatóság pedig egyéb érdekes tárgyak mellett az állami erdőkből az összes erdélyi fanemek átmetszeteit, fa-, rügy- és maggyűteményét fogja felmutatni. Itt lesznek az összes állami faszállító vízműveknek, vaspályáknak rajzai, miniatúr-mintái. Továbbá több fontos ujonnan felfedezett és Erdélyben található ipari anyag. A műtörténelmi osztályban az erdélyi részeknek legnevezetesebb kincsei együtt lesznek; köztük nem egy tárgy, például egyetlen kehely több ezer forint értékű. Több eddig ismeretlen unikum, nagyfontosságú okmányok: művészeti kivitelű. Erdélyben készült aranyműves-munkák nagy számmal. Az újabb ipar készítményei közül a rendező bizottság csak azokat vette fel, melyek részint az anyagnál fogva, melyből készültek, részint a művészi kivitel vagy egyéb speciálitásnál fogva érdemelnek különös figyelmet. E tekintetben is a kiállítás a legjelesebb iparosoktól fog felmutatni igen szép tárgyakat, több új találmányt, különös speciálításokat, többek közt Munkácsy Mihály egy ifjabbkori eredeti festményét is. Szóval a tárlat nagyon érdekesnek ígérkezik, amilyen még nem volt Kolozsvárrt; érdemes arra, hogy ne csak a haza Királyhágón tuli része, hanem a külföld is kiváló figyelemre méltassa, hadd lássa, miként folytatják nálunk a keleti háborút.

— Növegyleti élet. Folyó év nov. 19-én a szokott helyen a növegylet megtartotta a fillérestélyt, rendezték Korondi Mózesné, Szabadi Ferencné és Kovács Telka saját költségükön tett világitással, következő sorrenddel: 1) „Vorwärts! die Russen kommen“, francia-négyes, Kozáktól, játszta a reáliskolai zenekar. 2) „A táplálkozás- és a fontosabb tápszerekről“, felolvasta Hlatky Miklós főreáliskolai tanár. 3) „A Balatonon“, keringő, Farbachtól, előadta az említett zenekar. 4) „Egyedül“, Szász Gerőtől, szavaltta Bod Károlyné. 5) „Krk-krk“, polka, Farbachtól, előadta az említett zenekar. Végül: 6) „Mamsel-Angot“, induló, Farbachtól. Voltak 140-en, gyűlt 10 frt 53 kr. Sz.-Udvarhely, 1877 november 21-én. Özv. Lakatos Jánosné, r. b. elnök. Zajzon Ferencné, egyleti jegyző.

— **Meghívó.** Az udvarhelymegyei általános néptanítóegylet udvarhelyjárású fiókköre f. évi november 26-án Sz.-Udvarhelytől évnegyedes gyűlést tart következő tárgysorozattal: 1. Elnöki megnyitó s a mult ülés jegyzőkönyvének felolvasása. 2. Gyakorlati tanítások a földrajz, magyar nyelvtan és történet köréből, Lenárd István, Fosztó Zsigmond és Kovács Dénes tanítóktól. 3. Értekezés a számtan köréből, Suppan Vilmos tanártól. 4. Előterjesztés a Sz.-Keresztúron megtartott közgyűlés folyamáról, Molnár Károlytól. 5. A szilágymegyei tanítótestület évkönyvéből a testület működésének ismertetése, Molnár Károlytól. 6. A mult gyűlés óta a buzgóbb tagok számára ajándékozott könyvek kiosztása. 7. Pénztárnoki jelentés a befolyt díjakról s eshetőleg a könyvtár részére megveendő könyvek megállapítása. 8. Indítványok. Az ülésre minden tagot, pártoló tagot és tanúgyarátot tisztelettel meghív, Sz.-Udvarhelytől, 1877 november 18-án, Molnár Károly, fiókköri elnök.

— **Megjelent a Jókai Történelmi regény-tárának 4-ik és 5-ik füzeté.** Jó jelnek vehető, hogy nem várat magára.

— **Előfizetési felhívás a „Hunyadi Album“-ra.** Hunyadmegyében közel harmadfélszázézer oláh és szász lakos között a maroknyi kis magyar intelligencián kívül mintegy 15,000 főnyi, nemzetiségéből kivetkőzött magyar nép lakik. Miután a nevezett megye területén már van egy testület: a dévai segélyegylet, mely indirekt a nemzeti megemlékezés előmozdítását tűzte ki feladatául, ezt kell támogatnunk minden módon, meg kell szerezni számára a mentési eszközöket. Ezt célozza a „Hunyadi Album“, melynek tiszta jövedelme a dévai segélyegyletnek van szánva. Az eddig begyűlt összeg a feladat nagyságához mérve távolról sem elég, ezért tisztelettel kérünk minden honfit és honleányt, támogassák e hazafias és nemzeti célú irodalmi vállalatot. A „Hunyadi Album“ előfizetési ára fűzve 2 frt o. é. Az előfizetési pénzeket Szathmáry György és György Aladár, a „Hunyadi Album“ szerkesztői, kérik december 20-áig az Athenaeum kiadó-hivatalába küldeni (Budapest, Barátok-tere 7. szám). A munka 15—20 negyedréte nyomott ivre fog terjedni s 1878. év január havában fog megjelenni. Lesznek benne illusztrációk is, melyek a klasszikus szépségű Hunyadmegye történelmi és természeti nevezetességeit, az eloláhosodott magyarság viseletét és lakviszonyait tüntetik föl. A képek Éder Géza dévai főreáliskolai tanár kitűnő rajzai után készülnek. Diszes, izléses kiállításról az Athenaeum gondoskodik. Azon t. előfizetők és gyűjtők nevei, kik a mondott időpontig az előfizetési díjakat beküldik, emlékezet okáért függelékképpen közöltetni fognak az albumban. Tíz előfizető után a gyűjtő egy tiszteletpéldányt kap.

— A marhavész állásáról újabb részlet az, hogy a vész már Fogarasban is kitört.

— **Megyénk területén a roncsoló toroklob F. Sófalva és Zetelaka községekben járványosan uralodik,** s különösen az előbbi helyen már 67 áldozatot ragadott el egy kis hanyagság és a szülők roszakarata folytán. Amint értesülünk, a megyei

hatóság a legszigorubbán járt el a ragályos baj mielőbbi megszüntetése s az elkövetett hanyagság kinyomozása végett.

— **Gyászhir.** Özv. Kassai F. József a maga és gyermekei nevében mélyen megszorodott szívvvel jelenti, hogy szeretett kedves leánya, az illetők testvére Kassai F. Klári folyó 1877-ik év november 23-án d. e. 11 és 12 óra közt, élete 24-ik évében, tüdővészben, hosszas szenvedés után megszünt élni. Az idvezültnek földi részei az atyai háztól, rövid ima után, folyó hó 25-én d. u. 3 órakor fognak a ref. temetőkertbe elhelyeztetni. Nyugodjanak békében porai!

— **A biztosítás ügyében.** Mintán a „Victoria“ társaság megszűnt működni, városunk s megyénk területén pedig több élet- s tüzosztályi biztosítások tétettek volt a „Victoria“-nál, mely biztosítások jelenleg egészen fedezetlenül vannak, ennek következtében felhívom a „Victoria“-nál volt biztosított feleknek, ugyszintén az ujonnan biztosítani szándékozónak figyelmét, méltóztassanak sietőleg a már fedezetlenül levő biztosításaikat az „Első magyar általános biztosító társaság“-nál megújítani, amely társaság bármely külföldi társaságot szilárdságban felülmul, melynél a biztosítottak minden kellemetlen meglepetéstől egyszer-mindenkorra meg fognak óva lenni. A biztosítások bármely esetben gyorsan fognak eszközöltetni. Felhívom egyuttal a gyámhatóságok figyelmét is a községi árvák vagyona biztosítása iránt, nemkülönben a testületek s iskolák előjáróit is. Szükség esetében felvilágosítással is kész szolgálni Solymosy János, mint az „Első magyar általános biztosító társaság“ sz.-udvarhelyi ügynöke.

— **Preis Mihály** táncitanító iskoláját már megnyitotta. Ajánljuk az illetők figyelmébe.

Piaci árak.

Az árucikk neve és mértéke	Udvarhely		Keresztúr		Parajd	
	nov. 20.	nov. 17.	nov. 17.	nov. 22.	nov. 22.	nov. 22.
	frt	kr	frt	kr	frt	kr
Tisztabuza	9	.	7	50	8	75
Elegybuza	7	50	5	66	7	50
Rozs	6	50	.	.	6	15
Zab	2	50	2	64	2	65
Törökbuza	6	.	5	10	5	75
Pityóka	2	.	.	.	.	.
Egy szekér fa	1	80	.	90	1	.
Marhahus	.	24	.	24	.	24
Sertéshus	.	44	.	48	.	40
Juhhus	.	16	.	16	.	16
Szalonna	.	80	.	80	.	80
Turó	.	56	.	64	.	42
Hájszir egy liter	.	84	1	.	.	90

Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő: Szakács Mózes.

HIRDETÉS.

[17]

[3-1]

Szives figyelmeztetés.

A „Victoria“ biztosító társaság csődbe jutása folytán az illető t. érdeklött felek szívesen figyelmeztetnek, miszerint nevezett csődbe esett társaságnál most már biztosítva nincsenek, mert kár esetében csak a csődtömeghez fordulhatnak, követelésüknek tehát a legjobb esetben is csak egy aránylag csekély részét és csak évek után remélhetnék, miért is jól felfogott érdekük kívánja, hogy késedelem nélkül más hazai társaságnál biztosítsák életüket és vagyonukat.

E tekintetben a „Tisza“ biztosító társaság alulírott főügynöksége személyes felvilágosítással szolgál, valamint vidéki ügynökségekre ajánlkozónak megbízásokat ad s esetleg a legméltányosabb díjak mellett magát a n. é. közönségnek biztosítások kérésére tisztelettel följánlja.

A „Tisza“ biztosító társaság

sz.-udvarhelyi főügynöksége:

Ádám István és Dénes.